Jan Sundin

Om förmån till anställds hustru — ett intressant rättsfall

I en tankeväckande artikel i denna tidskrift (nr 11 år 1988 s 567 of) kommenterar regeringsrådet Stig von Bahr ett antal nya rättsfall under rubriken ''Verklighet, schablon eller fiktion''. Bland andra berör han rättsfallet RÅ 1985 1:78. I målet var fråga om beskattning av förmån till anställds hustru. I korthet var förhållandena följande. Nils-Olof var anställd hos ett icke fåmansbolag. Hans hustru hade förvärvat en villafastighet från bolaget, där Nils-Olof var anställd. Länsrätten och kammarrätten fann att Nils-olof därigenom hade erhållit en löneförmån som kunde uppskattas till 60 000 kr. I sin dom konstaterade regeringsrätten till en början att fråga i målet var om Nils-Olof hade erhållit en för honom skattepliktig förmån genom att hustrun hade fått köpa fastigheten för lägre pris än ett av myndigheterna beräknat marknadsvärde. Sedan RR slagit fast att reglerna i 35 § 1 a KL om fåmansföretag inte var tillämpliga anförde RR vidare: ''I målet har inte visats att Nils-Olof T tillförts något ekonomiskt värde eller annan förmån genom Solveig T:s förvärv av fastigheten. Vid dessa förhållanden kan skattskyldighet för Nils-Olof T såsom för inkomst av tjänst inte grundas på den omständigheten att bolaget till Solveig T överlåtit en fastighet för ett pris som må ha understigit fastighetens beräknade marknadsvärde''. — RR biföll därför Nils-Olofs besvär.

von Bahr konstaterar att RÅ 1985 1:78 är ett referatmål, i vilket samtliga ledamöter var eniga. Varken målets rubrik[1] eller domskäl kan, menar von Bahr, anses ge stöd för tolkningen,[2] att avsikten varit att belysa en bevis-värderingsfråga. Författaren anser för egen del att han inte kan läsa domen på annat sätt än att någon beskattning av mannen inte kommit i fråga även om hustrun förvärvat fastigheten till underpris. Han säger i fortsättningen: Så länge den rättsuppfatting som redovi-

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-06 23:18:56

sats i RÅ 1985 1:78 inte underkänns av regeringsrätten får utgången anses uttrycka gällande rätt. Med hänsyn till den osäkerhet på rättsområdet domen uppenbarligen gett upphov till är det enligt min mening angeläget att den aktuella beskattningsfrågan ånya kommer upp till bedömning i regeringsrätten''.

Målet har blivit livligt kommenterat bland annat i Skattenytt 1987 s 150 ff, Skattenytt 1988 s 308 ff, Skattenytt samma år s 462 och av Bergström, Förutsebarhet, s 41.

För en tid sedan kom RR med en plenidom i ett mål som har stora likheter med 1985 års rättsfall, nämligen RR:s dom den 8 juni 1989.

Målet gällde Sven-Erik Gilles inkomsttaxering år 1981. Sven-Erik var sedan många år anställd hos en lastbilscentral och ansvarig för föreningens skogstransporter. Hans hustru, Birgit, ägde en jordbruksfastighet. Under beskattningsåret 1980 köpte Birgit av föreningen en begagnad traktor. Traktorn var av 1969 års modell. Hon betalade 7 000 kr för den.

Målet gällde huruvida Sven-Erik skulle beskattas såsom för inkomst av tjänst i anledning av att Birgit hade förvärvat traktorn. Länsskattemyndigheten ansåg att hon hade förvärvat traktorn för ett pris som var 35 000 kr lägre än marknadsvärdet samt att detta skillnadsbelopp i inkomstskattemässigt hänseende enligt gällande rättspraxis borde behandlas som en från föreningen utgående löneförmån till Sven-Erik.

Sven-Erik, som även åberopade 1985 års rättsfall, gjorde gällande att Birgit hade köpt traktorn till ett pris som inte var lägre än det allmänna saluvärdet för traktorn.

Regeringsrätten var ine enig om utgången. Av 21 regeringsråd fann 12 i en ovanligt ordrik dom att Sven-Erik skulle på grund av Birgits köp av traktorn påföras intäkt av tjänst med 13 000 kr.

De utförliga skälen kan av naturliga skäl inte återges i denna kort artikel. RR diskuterar rätt utförligt 1985 år rättsfall. Utan hinder av att rättsfallet enligt RR tolkas annorlunda bör det regelmässigt anses utgöra en förmån som utgått för tjänsten när en arbetsgivare till den anställdes make överlåter egendom till ett pris om är lägre än egendomens marknadsvärde. Den anställde bör alltså inkomstbeskattas även i ett sådant fall. Även vid en överlåtelse från arbetsgivaren till den anställdes make bör den skattepliktiga intäkten för den anställde anses motsvara hela skillnaden mellan marknadsvärdet eller det lägre affärsmässigt betingade priset, å ena, och den erlagda köpeskillingen, å andra sidan.

RR uppehöll sig därefter något vid traktorns maknadsvärde. RR kom fram till att detta värde borde uppskattas till 20 000 kr. För skillnadsbeloppet, 13 000 kr, skulle således Sven-Erik beskattas.

Bland de tolv regeringsråden som dömde på detta sätt återfinner man, föga överraskande, von Bahr.

Av de nio regeringsråd som var i minoritet ansåg tre att det inte var visat att

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-06 23:18:56

traktorns marknadsvärde varit högre än det belopp som Birgit betalat för traktorn.

De sex övriga regeringsråden hade även de en lång motivering. Man kan sammanfatta minoritetens åsikt på följande sätt. Utkrävande av skatt kan endast ske med stöd av lag. Principerna för skatteuttag bör i möjligaste mån vara så beskaffade att de enskilda skattskyldiga kan förutse och beräkna skatteeffekterna av sitt handlande. Vad gäller beskattning av förmåner i tjänst synes av olika skäl i första hand böra ankomma på lagstiftaren att närmare ange grunden för taxeringen i ett fall som det förevarande, d v s när förmånen inte påvisbart kommit den skattskyldige själv tillgodo utan dennes hustru och dessutom på ett eller annat sätt måste beaktas vid inkomstberäkningen i en av hustrun bedriven förvärvskälla.

De sex regeringsråden ställde även en annan intressant fråga i sammanhanget. Om en förmånsbeskattning hos mannen skulle ske för hustruns förmånliga förvärv utan att någon ekonomisk effekt härav för honom själv behöver påvisas kan man med fog fråga sig hur långt ett sådant skatteansvar sträcker sig. Skulle t ex en motsvarande försäljning till den anställdes gode vän eller ett vuxet barn också förmånsbeskattas hos den anställde? Även frågor av denna typ visar, ansåg man, på nödvändigheten av ytterligare lagstiftning på området.

Det kan påpekas att — såsom även regeringsrättens majoritet anmärkt i sina domskäl — regeringen i anledning av RÅ 1985 1:78 i en remiss till lagrådet föreslagit en ändring av 32 § 1 mom kommunalskattelagen som skulle medföra att en avställd skulle beskattas för en förmån som utgått till den anställdes make eller annan närstående. Lagrådet avstyrkte ändringen under hänvisning till dels att det är en fast regeringsrättspraxis att det i taxeringsmål skall ske en sådan s k genomsyn som motiverat regeringens ändringsförslag, dels att regeringsrättens avgörande i RÅ 1985 1:78 inte utgjorde något avsteg från principen om genomsyn vid närståendes transaktioner utan gällde endast en principiell bevisvärderingsfråga. Med anledning av vad lagrådet uttalat fann regeringen att den föreslagna ändringen inte behövdes, se prop 1987/88:52 s 114 och 115.

Det kan vidare påpekas att regeringsråden Brink, Wadell och Werner dömde såväl i 1985 års rättsfall som i 1989 års. I sistnämnda fall ingick de i den minoritet i domstolen, som bestod av sex regeringsråd.

Utan tvivel är de båda domarna av stort intresse för många skattskyldiga. Rubriken i 1985 års rättsfall ger — såsom von Bahr påpekat — inte stöd för tolkningen av domen att avsikten varit att belysa en bevisvärderingsfråga. Man kan med fog instämma i von Bahrs mening att så länge den rättsuppfattning som uttalats i 1985 års rättsfall inte underkänns av regeringsrätten får utgången anses uttrycka gällande rätt.

Om rättsfallet RÅ 1985 1:78 uttryckte gällande rätt hade de skattskyldiga förvisso skäl att lita på att rättspraxis skulle gälla så länge lagen inte ändrats. När försöket att ändra lagen inte fullföljdes några år senare hade allmänheten ännu starkare

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-06 23:18:56

skäl att bli befästa i tron att rättspraxis på området var klar och otvetydig. Nu leder pleniavgörandet 1989 till att folk förstår att ingenting kan bedömas som säkert. I många fall kommer 1989 års rättsfall att leda till oväntade, svåra ekonomiska konsekvenser.

Man kan på goda grunder utgå från att pleniavgörandet 1989 kommer att bli mycket debatterat. Avgörandet kommer att leda till att lagändring inte blir erfoderlig. Man kan i likhet med de sex i minoritet i regeringsrätten fråga sig hur långt skatteansvaret skall sträcka sig. Man kan också säga att regeringsrätten genom sitt avgörande gett lagstiftaren ett gott handtag. Men hur blir det med förtroendet för regeringsrätten? SN

Noter

1) Rubriken lyder: ''Skattskyldig som var anställd hos aktiebolag (ej fåmansbolag) har ansetts ej erhålla skattepliktig förmån genom att hans hustru från bolaget förvärvat fastighet för ett pris som kan ha understigit fastighetens marknadsvärde''.

2) I RR dömde regeringsråden Brodén, Brink, Wadell och Werner.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-02-06 23:18:56